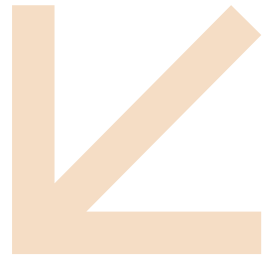

Metodbeskrivning och guide till att genomföra en Hållbarhetsvandring

Hållbarhetsvandring

- en metod för att kombinera nudging och medborgardeltagande i utformningen av platser och samhällen

Vilka val i vardagen uppmuntrar en plats till? Hur kan platsen förändras för att uppmuntra till mer hållbara vardagsval? Att undersöka en plats med hjälp av dessa frågor kan vara givande för platsutveckling och samhällsplanering. Hållbarhetsvandring är en metod för platsutveckling där lokal kunskap och expertkunskap kombineras för att utveckla platser som inbjuder till hållbara val i vardagen.

Om detta dokument

Detta dokument syftar till att ge dels en övergripande bakgrund till metoden hållbarhetsvandring och dels fungera som en konkret guide för den som önskar använda sig av metoden. Vi hoppas på att det ska kännas både inspirerande och instruerande!

Först redogörs kort för varför metoden behövs och de centrala begreppen nudging och medborgardeltagande introduceras. På nästa uppslag finns några exempel på genomförda hållbarhetsvandringar, och sist i dokumentet återfinns en steg för steg-guide för att förbereda, genomföra och följa upp en hållbarhetsvandring.

Framtaget av

Metoden hållbarhetsvandring har tagits fram av Martin Westin och Sofie Joosse (forskare på SLU), Fanny Möckel (forskarassistent på SLU), Elin Wärm (student på SLU) och Joakim Lindmarker (arkitekt på det frästående planerarkontoret Urban Minds).

Arbetet har skett inom forskningsprojektet "Hållbara urbana livsstilar genom nudging och medborgardeltagande" med stöd av Viable Cities (2021-2022), samt vidareutvecklats inom ramen för Mistra Environmental Communication (2023).

Layout, kartor och figurer:

Framtaget av Urban Minds om inget annat anges.

Kontakt

Läs mer här: <https://www.slu.se/institutioner/stad-land/forskning/miljokommunikation/pagaende-projekt/hallbara-urbana-livsstilar/>

Kontakt SLU:

martin.westin@slu.se eller slu.se

Kontakt Urban Minds:

joakim.lindmarker@urbanminds.se eller urbanminds.se

urban minds

Bakgrund, syfte och begreppsförklaring

För hållbara livsstilar

Inom samhällsplanering dominerar tekniska lösningar för att nå hållbarhet, men det krävs även genomgripande sociala förändringar. Inte minst behöver människors livsstilar bli mer hållbara. Nudging och medborgardeltagande är två populära strategier för att påverka de val människor gör i sin vardag. Vi har tagit fram en metod - hållbarhetsvandring - för att underlätta kombinationen av dessa två strategier.

Stadsplanering handlar om att utforma platser och samhällen. Inom hållbar samhällsplanering behövs olika typer av kunskaper och kunskapsbärare. Det behövs expertis kring nudging, alltså hur miljöer utformas för att påverka de val som människor gör. Det behövs också lokal expertis, det vill säga kunskaper om vardagslivet på olika platser i samhället. På en hållbarhetsvandring kan dessa kunskaper och kunskapsbärare mötas.

Nudging och medborgardeltagande

Nudging handlar om att göra förändringar i den fysiska och sociala miljön för att göra det "lätt att göra rätt". Det kan till exempel vara att öka användningen av cykelbanor genom att göra dem lättare att ta sig till eller att få människor att ta mindre portioner mat genom att använda mindre tallrikar.

Medborgardeltagande handlar i stället om att människor tillsammans ändrar sitt tänkande och sina handlingar i hållbar riktning. Medborgardeltagande kan vara att involvera medborgare i kommunal budgetering eller att bjuda in till dialog om stadsutvecklingsplaner.

Genom att kombinera de två strategierna kan bättre förutsättningar ges för att omställningsarbetet ska bli både effektivt och accepterat av de som lever i staden.

Varför vandra tillsammans?

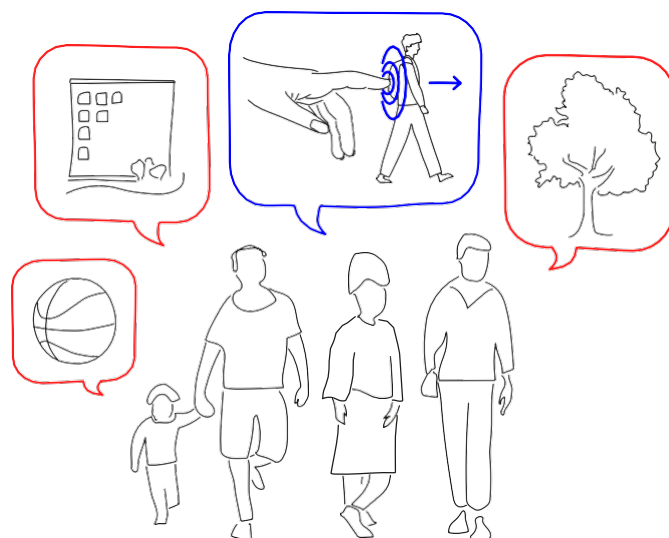
Vandring är en lämplig mötesform för att möjliggöra konstruktiv dialog mellan boende och experter. Genom att röra sig på, använda och fysiskt utforska en plats kan skillnader i perspektiv och värderingar komma till ytan och diskuteras. När deltagarna i en hållbarhetsvandring tillsammans erfår platsen kan de få syn på hur platsen möjliggör vissa beteenden och hindrar andra. En vandring möjliggör att experternas generella kunskaper görs mer konkreta och att de boendes vardagskunskap kan både utmanas och användas för en ny utformning av platsen. En hållbarhetsvandring är ett bra sätt att ta fram idéer för förbättring kopplat till en viss plats. Samtidigt kan den konkreta förankringen i ett stadsrum och diskussioner kring beteenden där, bidra till ett gemensamt lärande och förståelse för hållbar omställning i allmänhet.

Det goda samtalet om hållbarhet

Eftersom det yttersta syftet med hållbarhetsvandringen är att bidra till omställningen till ett hållbart samhälle, så är det viktigt att samtal och idéer handlar om just detta. En hållbarhetsvandring kan med fördel utgå från en relevant och om möjligt gemensam bild av vad hållbarhet är på just den platsen.

Om vandringen genomförs i ett område där det pågår eller planeras stadsutveckling, så kan de projektens hållbarhetsmål presenteras i inledningen till vandringen och ligga till grund för diskussionerna. Till exempel kan ett stadsutvecklingsprojekt ha ett mål att "främja hållbar produktion och konsumtion". Vandringen kan då användas till att utforska hur just den specifika platsen bidrar till att det målet uppfylls. Finns inga sådana lokala och relevanta projekt så kan gärna kommunens hållbarhetsmål användas.

Genom att inledningsvis presentera och diskutera vilka mål som ska uppnås, kan fler aspekter av hållbarhet tas upp under vandringen. Det är samtidigt viktigt att inte någon part ger sig själv ensamrätt att definiera hållbarhet, utan att både experter och boende tillåts framföra alternativa modeller, tolkningar och prioriteringar.

På en hållbarhetsvandring möts olika kunskaper - lokal kunskap och expertis kring nudging.

Exempel på hållbarhetsvandringar

Under utvecklingen av metoden har ett antal hållbarhetsvandringar av olika slag genomförts. Några exempel ges på denna sida, med lärdomar att ta med sig.

Mötesplatser, vägar och odling i Vattholma

En av de första hållbarhetsvandringarna genomfördes i Vattholma utanför Uppsala. Deltagare från bland annat en lokal omställningsgrupp och en vägförening resonerade tillsammans med landsbygdsutvecklare från kommunen kring nuläge och framtid för ett hållbart centrum i Vattholma. Både upplägg och antal deltagare fungerade väl, men det hade kanske blivit ännu mer intressanta samtal om det funnits mer konkreta möjligheter till att förändra platsen.

”Idag är den platsen en utmärkt plats för odling och att binda tillsammans andra platser.”

- deltagare på vandring i Vattholma

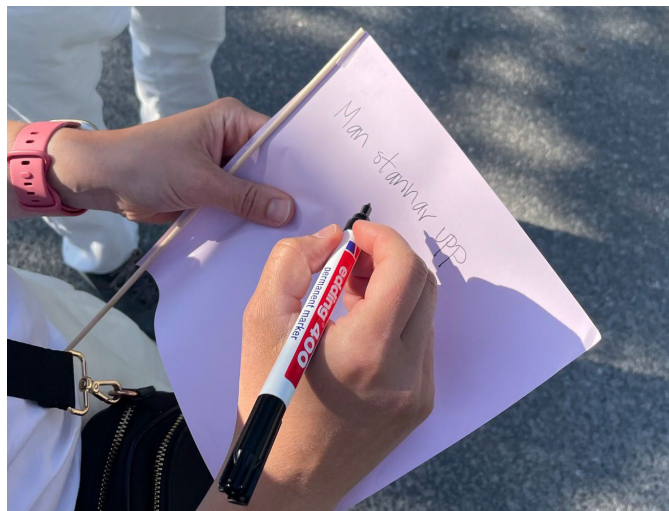
Deltagare i Vattholma diskuterar baksidan av den lokala centrumbyggnaden.

Soliga samtal med lokalpolitiker

Ett politiskt parti på Lidingö bjöd in andra förtroendevalda och lokala föreningar till vandring vid en viktig korsning nära centrum. Det blev trevliga samtal i solen och många bra konkreta idéer kom fram, även om det hade varit bra med några fler deltagare som bor eller verkar just på den platsen.

“Den här platsen uppmuntrar inte till att promenera eller cykla, men man måste det ibland.”

- deltagare på vandring i Lidingö

Ett av många svar på frågan "Vad uppmuntrar den här platsen oss att göra?". Lidingö.

Prova-på-vandring på Lövholmen

Vid några tillfällen har hållbarhetsvandringar genomförts som snarare har syftat till att låta kollegor och samarbetspartners testa metoden. Den här vandringen var inte öppen för allmänheten utan genomfördes på en konferens inom miljökommunikation. Det var svårt att prata om den konkreta platsen när ingen i gruppen bodde där, dessutom var nästan 25 deltagare för mycket för att kunna gå på djupet i samtalen.

“Parkour!”

“Filma/fota”

“Klättra och hoppa”

“Tjuvröka!”

- olika svar på vad platsen på Lövholmen uppmuntrar till.

Ur dokumentation av hållbarhetsvandring Lövholmen.

Hållbarhetsvandring - steg för steg

På detta uppslag ges en konkret guide till vilka steg som kan behöva tas för att genomföra en bra hållbarhetsvandring. Precis som andra metoder så behöver hållbarhetsvandringen anpassas utifrån behov. Vilka deltar? Vad är det för område? Finns det pågående planering kring utveckling av platsen? Kärnan i metoden är att skapa bra förutsättningar för möte och utbyte mellan personer som har olika typer av kunskap (lokal kunskap och expertkunskap) kring en specifik plats. Tänk igenom hur ni lägger upp det för att det mötet ska bli så bra som möjligt!

1. Förberedelser

a. Definiera vilket syfte ni som organisatörer har med hållbarhetsvandringen. Handlar det om att ta fram konkreta idéer till ett pågående stadsutvecklingsprojekt? Bygga lokalt engagemang för hållbarhet? Utvärdera ett genomfört pilotprojekt?

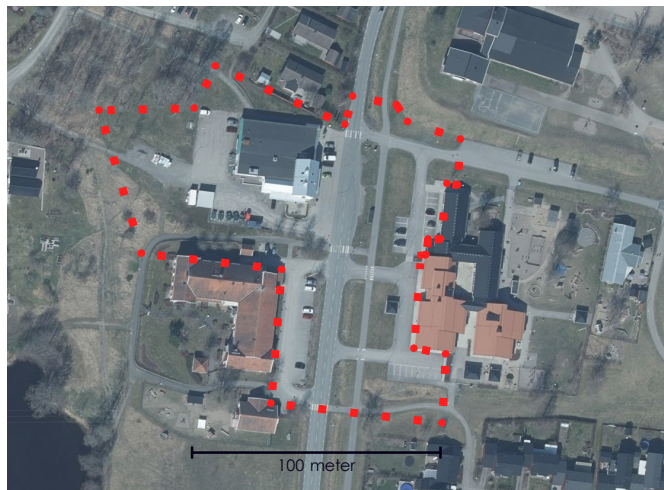
b. Välj ett område för vandringen. Dels en ort där lokala deltagare kan engageras och dels en mer specifik plats på orten där vandringen ska genomföras (se figur A). Välj inte en för stor plats, en gata eller ett torg räcker förmodligen utmärkt! Även om metoden heter hållbarhetsvandring så bör det inte vara fokus på långa promenader utan snarare att röra sig runt en mindre plats.

c. Identifiera relevanta hållbarhetsmål att utgå ifrån - men kom ihåg att det kan finnas deltagare med andra synsätt. Om det finns mål som handlar specifikt om vald plats kan de med fördel väljas.

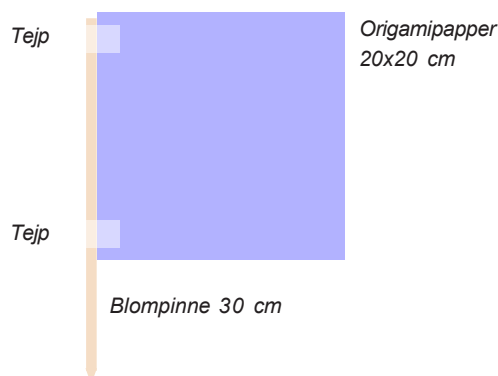
d. Bjud in deltagare. Det behövs både personer som bor och verkar på platsen ni valt, och experter på planering, beteenden och/eller deltagande. Dessutom behövs gärna två personer som faciliterar vandringen. Gruppen bör totalt omfatta 10-15 personer. Är ni fler så är det bra om ni delar in er i mindre grupper och ser till att fler faciliterare är med.

e. Ordna med praktiska arrangemang.

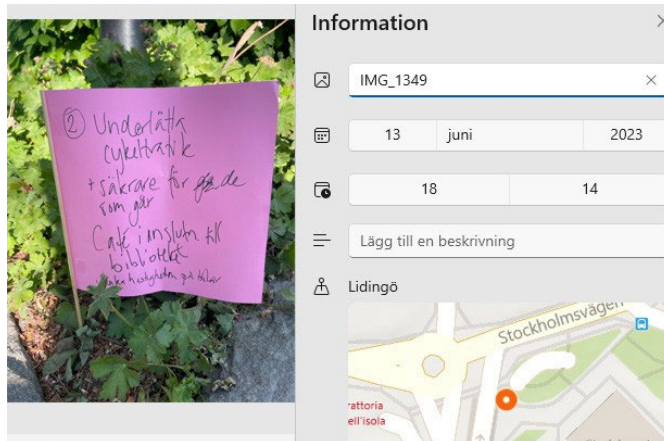
- Bestäm vilken dag och tid ni ska genomföra vandringen. Tänk på att det är bra om det är ljus ute, men att det samtidigt finns fördelar med att inte välja en tid under kontorsarbetstid.
- Boka en lokal i närheten av platsen ni ska vandra på, där ni kan samlas före och efter vandringen. Ordna eventuell mat/dryck.
- Förbered material: fyll i mallen för inledande presentation, gör vimplar eller motsvarande (se figur B), ta med pennor och post-its.
- Sänd ut information kring vad deltagarna kan förvänta sig och vilka tider och platser som gäller.

Figur A - exempel på avgränsning av plats för hållbarhetsvandring. Platsen bör vara välkänd lokalt, och gärna ha rimliga möjligheter att kunna förändras genom någon form av stadsutveckling.

Figur B - exempel på hur en enkel vimplar kan tillverkas. Ni behöver minst en vimplar per deltagare och moment, det vill säga 20-30 stycken.

Figur C - exempel på hur en vimplar kopplas till en specifik plats om den fotograferas med en smart telefon.

2. Genomförande

Med ett välplanerat upplägg och ordentliga förberedelser lägger du som organisatör grunden för en bra vandring. Men det behövs också facilitering under själva vandringen. Till höger finner du ett förslag till körschema, det vill säga tider och hållpunkter för dig som organisatör. Nedan några saker som kan vara bra att tänka på för ett lyckat genomförande.

- Det kan kännas ovant att utforska en plats, och det är lätt hänt att mest stå still och peka och prata. Uppmuntra deltagarna att prova hur det faktiskt fungerar att använda platsen.
- Facilitatorn får gärna fokusera på att ställa frågor snarare än att själv ge sig in i diskussioner.
- Det behöver finnas en balans mellan att uppmuntra deltagarna att hålla sig till frågorna, och att låta utforskandet av platsen och samtalen komma in på nya spår.
- En fördel med att skriva svar på frågorna på vimplor och sätta fast dem på marken är att koppla idéer till en specifik plats. Om du fotograferar vimplarna med en smart telefon kan du i efterhand se var bilderna är tagna (se figur C).
- Det kan vara bra att tydliggöra att vandringen inte syftar till att de som bor och verkar i ett område ska ta fram en "önskelista" som kommunen ska genomföra.
- I situationer där det finns/har funnits motsättningar så kan det vara bra att under inledningen gemensamt komma överens om förhållningssätt.

3. Dokumentation och uppföljning

Samla ihop material och sätt samman en dokumentation av vandringen (se figur D):

- Vimplor med deltagarnas svar på frågorna.
- Post-its med reflektioner efter vandringen.
- Anteckningar.

Skicka dokumentationen och/eller annan återkoppling till deltagarna. Boka eventuellt uppföljande möte för att diskutera vilka idéer som kan tas vidare och hur.

Om ni vill så får ni gärna skicka dokumentationen och/eller andra reflektioner till metodutvecklarna (se kontaktuppgifter på sida 2).

Förslag till körschema (se även presentationsmall)

16:00	Organisatörer träffas och ställer iordning lokal.
17:15	Dörrarna öppnas, mat och mingel.
17:30	Hälsa välkomna och gå igenom upplägget och syftet med vandringen.
17:40	Presentationsrunda - namn och förväntningar.
18:00	Presentation av metoden och genomgång av hur vandringen går till.
18:25	Gå gemensamt till platsen. Dela eventuellt upp gruppen.
18:25	Vandring steg 1: "Vad uppmuntrar den här platsen oss att göra?"
18:40	Vandring steg 2: "Hur vill vi förändra platsen för att den ska uppmuntra till mer hållbara vardagsval?"
19:20	Grupperna går tillbaka till lokalen. Fotograferar vimplarna där de har placerats av deltagarna och ta sedan med dem tillbaka till lokalen.
19:30	Lägg ut alla vimplor synligt i lokalen. Presentation av de viktigaste intrycken/förslagen.
19:45	Reflektion kring vandringen (enskilt och/eller i grupp).
20:00	Slut.

Figur D - exempel på dokumentation av hållbarhetsvandring.

